

הדרך – מבוא לפילוסופיה הסינית

ד"ר ארז יוסקוביץ – תשפ"ו (2025)

2 נ"ז

תקציר הקורס: "הדרך – מבוא לפילוסופיה סינית"

(או: מטבע האדם לטבע בודהא)

קורס זה הוא מבוא למחשבה הפילוסופית שהתפתחה בסין מן המאה ה-6 לפנה"ס ועד למאה ה-6 לספירה. במקום להציע סקירה היסטורית כוללת של כלל הזרמים והאסכולות, הקורס מתמקד באופן שבו הפילוסופיה הסינית מבינה את עצמה כ"דרך" (דאו) – לא כעיון מופשט ברעיונות אלא כצורת חיים וכאימון מתמשך של האדם בתוך עולם יחסים.

בהתבסס על תפיסה זו נבחן כיצד רעיונות של טיפוח עצמי ואימון עצמי מתממשים בשלוש המסורות המרכזיות של סין – הקונפוציאניזם, הדאואיזם והבודהיזם הסיני – וכיצד כל אחת מהן מגדירה מחדש את מושג "הדרך" ואת משמעותו. הפילוסופיה הסינית רואה באימון העצמי תהליך מוסרי וחברתי בעת ובעונה אחת: האדם מטפח את עצמו לא רק למען שלמותו האישית, אלא מתוך אחריות לעולם שבו הוא חי וליחסים שהוא מקיים עם אחרים. טיפוח האדם הוא גם טיפוח החברה, שכן העצמי, האחר והעולם כרוכים זה בזה.

מתוך נקודת מוצא זו נבקש לשוב אל שאלות היסוד שהעסיקו את הוגי סין לאורך הדורות – כיצד ראוי לאדם לחיות את חייו? מהו טבע האדם ומה יחסו לעולם ולחברה? כיצד מתפתחת התודעה המוסרית והרוחנית? ומהי בכלל "פילוסופיה" בסין: האם היא חכמה עיונית, דרך חיים, או תרגול של שינוי עצמי וחברתי? ננסה להבין כיצד גישות שונות לטבע האדם ולעולם נולדו מתוך שיח מתמשך זו עם זו, וכיצד עיצבו יחד תפיסת עולם שבה הפילוסופיה עצמה נתפסת כצורת הוויה בעולם – חכמה הנושמת את החיים ומתגלמת באופני קיום, יחסים ופעולה.

מעבר להיבט העיוני, הקורס מבקש להציע גם ממד פרקטי של לימוד ותרגול: מה נוכל ללמוד מן ההגות הסינית על עצמנו ועל דרכנו בעולם? כיצד רעיונות של טיפוח עצמי, הרמוניה וקשב הדדי יכולים להעשיר את חיינו האישיים והחברתיים? ומה עשוי להתגלות מתוך המפגש הזה על האפשרות לחיות חיים של תבונה, חמלה ואחריות במציאות של ישראל במאה ה-21?

The Way – Introduction to Chinese Philosophy

(or: From Human Nature to Buddha Nature)

This course introduces the philosophical thought that developed in China from the 6th century BCE to the 6th century CE. Rather than offering a comprehensive historical or thematic survey of Chinese philosophy, the course focuses on how Chinese philosophy understands itself as a "Way" (Dao) – not as abstract speculation, but as a form of life and a continuous discipline of self-cultivation within the web of human relationships.

Drawing on this perspective, we will explore how ideas of self-cultivation and personal training unfold in the three major traditions of China – Confucianism, Daoism, and Chinese Buddhism – and how each redefines the meaning of "the Way." In Chinese thought, self-cultivation is neither a private nor an individual enterprise; it is a process

through which the person shapes and refines themselves within society and for its sake, grounded in the understanding that self, others, and world are inseparable.

From this point of departure, we will return to the fundamental questions that have animated Chinese thinkers for centuries: How should one live? What is human nature, and how does it relate to the world and to society? How does moral and spiritual awareness develop? And what, in fact, is “philosophy” in the Chinese context — theoretical wisdom, a way of life, or a discipline of self and social transformation? We will consider how differing views of human nature and the cosmos emerged through dialogue and tension with one another, and how they ultimately shaped a vision of philosophy as a mode of being in the world — a living wisdom expressed through conduct, relationship, and attentiveness to life.

Beyond the theoretical dimension, the course also invites a practical engagement with these ideas: What can we learn from Chinese philosophy about ourselves and our ways of acting in the world? How might its insights into self-cultivation, harmony, and mutual awareness enrich our personal and collective lives? And what relevance might these teachings hold for those seeking to live wisely, compassionately, and responsibly in twenty-first-century Israel?

מילות מפתח

דאו (הדרך), פילוסופיה סינית, פעולה, שינוי, יחסים, טקס, מוסר, בודהיזם, קונפוציוס, מנציוס, לאו דזה, צ'ואנג דזה, שונזה, טבע בודהא

Keywords: Dao (the Way), Chinese philosophy, transformation, ritual, relationships, ethics, Buddhism, Confucius, Mencius, Laozi, Zhuangzi, Xunzi, Buddha nature

דרישות הקורס והערכת ציון

- קריאה שבועית, השתתפות בדיון, יומן רפלקטיבי קצר – 30%
- מבחן מסכם – 70%

ספר קורס

Karyn L. Lai, An Introduction to Chinese Philosophy, Cambridge University Press, 2008.

מקורות ראשוניים בתרגום

- קונפוציוס, המאמרות (Analects), תרגום אמירה כץ.
- מנג דזה – מבחר כתבים, תרגום דן דאור אריאל.
- הלאו דזה (ספר הדרך והסגולה), תרגום דן דאור ויואב אריאל.
- צ'ואנג דזה, ג'ואנג דזה: הספר האמיתי של פריחת הדרום, תרגום דן דאור.

[כל המקורות יהיו זמינים באתר הקורס או דרך אתר הספרייה]

* מומלץ מאוד לקרוא את פת-שמיר גליה, אדם לאדם חידה. תל-אביב 2003.

שיעור	תאריך	נושא	קריאה
1	30.10	הקדמה לקורס	
2	6.11	קונפוזיט וראשיתה של הדרך בסין	LAI 1
3	13.11	קונפוזיט 2 אנושיות וריטואל	טקסטים באתר LAI 2
4	20.11	ממשיכיו של קונפוזיט מנג דזה	טקסטים באתר LAI 3
5	27.11	ממשיכיו של קונפוזיט שון דזה	טקסטים באתר יומן 1
6	4.12	היריבים התועלתנים - מו דזה והאן פיי דזה	טקסטים באתר LAI 4, and 184-186
7	11.12	דאואיזם 1: לאו דזה והדרך	טקסטים באתר LAI 5
8	18.12	דאואיזם 2: כך מעצמו, ללא מאמץ	טקסטים באתר LAI 6
9	25.12	דאואיזם 3: להיות חסר תועלת	טקסטים באתר LAI 8
10	1.12	דאואיזם 4: אימון וספונטניות	יומן 2 טקסטים באתר
11	8.1	בודהיזם 1 - שחרור ו/או עולם	LAI 11 (235-250)
12	15.1	בודהיזם 2 - טבע הבוהא	טקסטים באתר
13	22.1	בודהיזם 3 - האינטגרציה של הצ'אן	יומן 3 טקסטים באתר